COELUM HERALDICUM,

Quod,

rejecta ſtructuræ veteris abſurditate,

cognitu tanto facilius,

fœdam paganorum idololatriam, in Chriſtianos huc usque redundantem,

ARMIS EUROPÆORUM STATUUM

ſupprimit,

iisque

Gloriam DEI ſolius

enunciat;

Ejusque Vicarios in his Terris non intermoritura celebritate proſequitur.

Studio

ERHARDI VVEIGELI,

Conſil. Palat. Prof. Publ.

JENÆ,

Apud JOH. BIELKIUM.

ORBI EVROPÆO
SACRVM.

DEDICATIO.

Cœlum loquitur!
Bonum factum, mortales.
Cœli Vindex exoritur,
ut vel hac denique tempestate asserar
à ferali illa fabularum caligine.
Luminis per terras fons sum & parens,
tot annis, tantâ utilitate usurpantium:
mihi nox interea inducitur;
nox pessimi statim ominis,
per tanta secula gravissima,
& vel nunc etiam infamis ad memoriam.
Atque hæc quasi in vicem mihi est
inducta.
Non tu credis? Spectator!
Conditum eram
cum omnia esse juberet qui valet omnia,
Lumen ut telluri infunderem,
temporum simul ac tempestatum non
fallax index,
quibus sine commodis nec terra sit
terra futura.

Hæc ne ſatis intellexerunt ejus incolæ
quid velint ſibi?
Opificem nimirum agnoſcerent
Dominum,
Majeſtatem ejus vererentur,
ſapientiam adorarent,
celebrarent immenſam ejus bonitatem,
eâ dum uterentur, fruerentur.
Jam iſti ad opera oculos adjiciunt,
animum etiam affigunt ad operum
ſpeciem,
in eaque perinde laudes ſuas cumulant,
& ſui immemores & Creatoris ſecuri,
ac ſi minus quærendus eſſet, minus
colendus,
eorum auctor,
quia feciſſet maxima, pulcherrima.
Alii aliter in hoc ſpatio verſabantur,
ac figuras commentitiâ cogitatione
mille efformabant,
rarò ad memoriam qualemcunque,
plerumque ad proprium facientium
dedecus.
O cœca & abjecta ſtudia!
& quæ hominum fuiſſe ratione utentium
merito dubitares,

niſi,

nisi, qui astra pro numinibus coluissent,
homines etiam,
tantillæ ætatis, summæ imbecillitatis,
in deorum nomina allegissent.
Veritas nimis manifesta,
& quod puduit posteros majorum
desipientiæ,
jam olim arguit ea flagitia.
quamvis cœlum nondum deoneratum
esse
facile videre potuissent,
quousque non & altera fabularum
portenta
loco immerito exigerentur.
Imò auxit cum tempore conatus
infamis,
putaresq; magnitudinem inexplicabilem
immensæ hominum licentiæ inservire
propterea oportuisse.
Certe nimium isti scelera sua amarunt,
qui has in oras promota volebant,
& perennare,
quicquid etiam delirassent,
& maturius deleri ex memoria videretur:
quasi quicquam, quod turpe quidem,
mature nimis posset perire.

Hæc cum detrimento ſcilicet humano
conjuncta ignorantia eſſet,
Caliſto aſtrorum honorem ſtupro
meruiſſe:
Coronam ejusmodi pretium fuiſſe:
Cygnum adjutorem tanti flagitii:
miniſtrum aquilam:
ac alibi cuſtodem fœdæ pellicis
effigiatum.
quæ omnia
parum foret, ut ſtulta, ridere;
indignari & execrari impietatem
honeſtum quemque oportet animum.
hîc lac ſtagnat Junonis fabularis;
illic puella in ſiliquaſtro mihi
affixa eſt,
atque talia me totum in circuitu
diſtringunt.
Unum ferè Erichthonium video,
quem ingenii præſtantia
& inventorum utilitas commendaret,
cuique ſoli locum de merito hunc
parare ea potuerint:
ac DELTOTVM putes figuratum
ſine dedecore,
& ſi quæ paucula ſunt alia,

quot-

quotquot numerantur reliqua,
& mihi & ſuis fictoribus
maximo ſunt dehoneſtamento.
Subſtiterat aliquandiu inſania,
usque dum Antinous adjicitur
auctarium,
Domini ſui deliciæ Antinous,
re tamen vera maximum opprobrium,
ſi recte putamus.
qui ſolus commoneret,
fides ſi deſit alia,
nihil in terris tam oculos fugere &
devotum tenebris eſſe,
quin in cœleſti luce ſtationem mereri
non potuerit
fraudibus improborum & adulatione.
Videtis impiam ſtultitiam,
quæ autem eo eſt revelata,
ut damnetis etiam & projiciatis,
ſi ſatis videatis.
Reſtabat, ut novi huc hoſpites
adducerentur,
ac id non niſi caute & cum prudentiâ,
ne in æterno hoc opere
& veſtrum à poſteritate conſilium non
melius aliquando audiret.

Ecce jacta alea eſt
ac ſors quæ potuit optima cecidit,
ut EUROPÆ hic locus dicaretur:
Principi terrarum parti Europæ,
cui & ſua bona vitam præſtant
feliciſſimam,
eamque ornant amplius, cœleſti
fato faciente,
quicquid uſpiam in cœtero omni orbe
commodi eſt & lautitiarum.
Atque hæc Virtuti & Felicitati
ſummorum in ea Principum debentur,
Heroum tanti nominis & gloriæ,
in quantum æſtimari humanum
faſtigium poteſt.
Hos enim demum in illam animi
excellentiam
evexit Numen Sapientiſſimum,
ut &, qui parent, bonũ facerent ſeculum,
ſi imperantes viverent optimi.
Horum meritis cœlum ſervandum erat,
nihil enim tam cœlo dignum quam
ſummi ſub cœlo,
nihilque tam armis tantorum dignum,
quam cœlum,
quod ſolum natalis heroum ſedes eſt.

Egregiam fabricam!
& in qua sola par est cœlum lætari.
dudum hunc mihi honorem habere
homines,
Dudum eam gratiam, oportuisset,
indulgere.
sic factum, sic natum quasi ad hæc
eram tentoria.
Qua sol oritur meus, qua occidit,
lætius, puto, utroque latere radios efferet;
quando & iste portentorum horror
profligatus est,
qui nube lucem infuscarat
tanto tempore,
& huc jam nomina promota sunt
quæ vides, Sol, qui vides omnia,
maxima, carissima.
Ambabus igitur manibus excipite,
mea sidera!
tam gratos nobis hospites.
Utrisque ulnis amplectimini
cognata Nobis Lumina.
Exosculamini novos Cœli incolas,
amœna compita nostra
nunquam amplius deserturos.

Æterna enim ibit hæc mihi conjunctio,
in qua invenio ſemper quod amare
queam,
(nam Conditor noſter auctor amoris;)
ſemper quod vos honorare, mortales,
poſſitis;
(idem Conditor honoris eſt autor,)
ut, quo antiquior conjunctio
eo & gratior futura ſit.

Et ſic
Nunquam non EVROPA celebrabitur;
quia in templo temporis nunc reſidet.
Semper reliquis ſuperior in orbe
dominabitur,
quia ſuper omnia mecum eminet.
Semper ab exteris tuta, pacis inter ſuos,
Chriſti calculo, computabit
h. e. exercebit rationes;
quia tota jam in ſinus maris noſtri
pacifici coaluit.
Hoc ipſo,
nulla non felicitatis affluentia
ſuperabundans,
quam à principio ſemper
enarravi,

DIVI-

DIVINI NVMINIS GLORIAM
in omnia denceps tempora
CLARIVS
mecum enarrabit.

AVTORIS ECHO.

Reſpuit merito Cœlorum ſtellarumque
dignitas
impura paganarum nomina pariter
& Numina.
Jure gaudet Æther purus,
cognata ſibi Terræ ſidera,
profligatis obſeſſoribus,
proprias, cœli ſideribus tamen
communes,
etiam dum hic verſantur,
occupare ſedes.
Ex æquô gratam ſemper ejus rei
memoriam,
non intermoritura celebritate
viciſſim promittit.
Mihi nihil eſt reliquum,
quam ut
dudum præſumtam hanc cœli mentem
exiguis hiſce pagellis adumbratam potius
quam expreſſam,

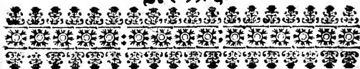
VOBIS

VOBIS
SERENISSIMA ORBIS EVROPÆI
SIDERA!
qui vivaciſſimis & Majeſtatis & ſapientiæ
radiis
Orbem univerſum illuſtratis,
humillima ſubmiſſione mentis,
exponam,
Veſtræque Protectionis influentiæ
benigniſſimæ
novum hoc opus
devotiſſimâ conſecratione
ſubjiciam.
DEVS VOS SERVET!
Sereniſſimam in Cœli culmine
Lucem Veſtram

Dab. Jenæ è muſeo
d. 8. Martii anno
1688.

ex imo cœli
ſubjectiſſimâ veneratione
ſuſpiciens
Erhardus Weigelius.

DE-

I. DESCRIPTIO GLOBORUM HERALDICORUM.

(1.) *Enumeratio Defectuum & errorum in antiquis Globis commissorum, quos Heraldici Globi supplent & emendant.*

§. 1.

QUantum Scholæ triviales à genuina docendi methodo per aliquot abhinc annorum secula recesserint, & vicissim, qua ratione Scholis illis hac in parte consuli possit, ut juventus sine tædio, potiùs imi cordis affecta gaudio (decente tamen & ætatibus proportionato) non solùm Latinã, Græcam, & Ebraicam, quin & Gallicam, Italicamque Linguas, multò citius quàm vulgò fieri solet, intelligere, consuetas etiam loqui discat; sed etiam scientiarum & Virtutis exercitiorum *Artes* seminales, vulgò *Liberales* dictas, (*Arithmeticam*, *Geometriam*, *Astronomiam*,

&

& *Harmonicam*,) quæ penes Sapientes Græciæ, primosque Christianos, loco transcendentis Artium sermocinalium trigæ, cujus pueri ne quidem terminos intelligunt, (loco *Grammaticæ*, *Rhetoricæ* & *Dialecticæ*) pro fundamento solido Scholis substratæ fuerunt, facilè comprehendere possint, & ut juvenes, qui virtutum radicalium habitum, unde reliquæ Virtutes omnes necessariò propullulant, per illas artes vel aliud agendo prius acquisiverunt, eosdem Autores Græcos & Latinos, quos vulgò proponunt, sine scandalo (cùm virtutis habitu jam polleant, quo boni non minus in pietate, ac habitu petulantiæ in malitiâ perversi, indurantur, ne moveri facilè possint in contrarium) legere, eosque vel sine Commentario (cùm jam realia præcipua calleant) facilè intelligere, & ad Literas, Versus & Orationes conscribendas adhibere queant; cum hucusque per difficultatem gentilium Autorum impediti, sub morositate Præceptorum, per sermonis puritatem, impurissima vitia (priusquam virtuti adsueverunt,) quasi jejuno stomacho, imbibere coacti, totidem annis vix ac ne vix quidem tria verba fari didicerint: hæc omnia, non tantùm tractatibus quibusdam in lucem emissis, sine præjudicio cujusquam placidè monere, quin & privato specimine, adstipulante Sacro Consistorio

Jenen-

Jenensi, Salariumque Præceptori suppeditante, comprobare consultum duxi, quod adeò feliciter hucusque successit, ut speratus hinc effectus jam vel palpari queat. Utinam & publicè, junctis viribus, idem ageretur, strenuèque continuaretur.

Inter causas autem neglectarum aliquot abhinc seculis Artium Mathematicarum non postemæ sunt tum Methodi, quam veteres adhibebant in tradendis iis, Difficultas; tùm Instrumentorum, quibus utebantur, imperfectiones, & errores. Illi, nempe Methodo, satis hoc Seculo provisum est, exactiùs conscriptis Disciplinis: modò ne arbitrentur Inspectores, eâdem, quâ conscribuntur, methodo docendas etiam esse Disciplinas: cùm docendi methodus, si pueri docendi fuerint, methodo conscribendi sit contrarius, quod alibi pluribus exposuimus.

Instrumentorum autem defectui mederi, qui Mathesin profitentur, adhuc hodiè satagunt omnes. Alii enim ipsam Logisticam organis olim destitutam, regulis ipsisq; bacillis instruunt; alii Geometricis operationibus compendia quærunt; multi astronomicis instrumentis amplitudinem in ipsâ parvitate conciliant, & his ipsis, ut retia Globorum stellas justo loco referant, ex Observationibus deducere nituntur. Inter

quos

quos principatum hactenus tenuit, post Tychonem & Ricciolum, B. Hevelius, quem strenuè sequitur Lipsiæ Gottfridus Kirchius, & Norbergæ Georg. Christoph. Eimmartus, qui præcipuè id agunt, ut materiam Globorum internam, ipsas np. stellas tum completiore numero tum exactiore situ nobis exhibeant. Ipsam autem Globorum structuram formalem, sanè perquam erroneam & deficientem, hactenus, quod sciam, nemo est aggressus. Sunt autem Globorum vulgarium errores & defectus vel naturales vel morales. Naturalium præcipui sunt errores, quibus contra Naturam vulgò peccatur:

(1.) Quòd Horizon columnulis suffultus, mundum, in nudo spatio liberè pendentem, quasi pilis innixum referat: eoquè prorsus immoto Globus à Boreâ in Austrum & reciprocè movendus sit, ut diversam à priore Sphæram obtineas, cùm tamen Cœlum eat. non moveatur, ipsaqué potiùs terminatio visus nostri, ad confinia Cœli Terræque circumspicientis, eam patiatur variationem.

(2.) Quòd deficiant Horarii, Circulique Diurni, quorum præcipui quidem (Æquinoctialis, Tropici, Polares) superficiei Globi sunt inserti, firmiter tamen, ut unà cum stellis circumcursitent, cùm tamen viam cur-

curſui præſtare, & eatenus quieſcere teneantur.

(3.) Quòd Zodiacus, cujus initio principium Æquatoris jungitur, cœleſti ſuperficiei, ſtellisque eidem inſcriptis, cohæreat, (& in terreſtri Globo certus Eclipticæ ductus certis Terræ locis contra veritatem ſemper adhæreat) quo fit, ut Globus vulgaris, etiam exactiſſimè politus, annorum 50. ſpatio mox uno ferè gradu deficiat, cum ſtellæ fixæ 72. annis uno gradu poſtponantur, ipſumque Principium Arietis intervallo tanto ſeriem præcedat, quod Aſtronomi Præceſſionem æquinoctiorum dicunt.

(4.) Quod ſola Convexitas Globi ſtellas referat, cum eæ tamen ex concavo Mundi nobis appareant in Naturâ.

His erroribus omnibus medentur Globi noſtri, inde dicti Correcti. Quibus inſuper non pauca, melioris inſtructionis ergò, ſunt adjecta. Nam

(1.) Globus perfectâ Sphærâ armillari munitus eſt, eaque triplicis ordinis, pro triplici ratione mobilium, & immobilium, ſubjectorum.

(2.) Globus, armillis munitus, tutus eſt à contrectatione, nihilominus ad motum repræſentandum pronus.

(3.) Loco circelli circa polum horas deſignantis, amplior in tantum, quantus totus

Globus est, ultrò se offert, qui vel in horaria minuta dividi potest.

(4.) In Globo Cœlesti septem orbitæ Planetarum ordine motuque suo conspiciuntur.

(5.) Coronidis instar est *Index stellarum digitus*, quo solus sine manuductione stellas in Cœlo sibi familiares reddere quisque potest.

(6.) Globus terrestris, Chartæque gibbæ, quarum singulæ singulas Globi portiones referunt, gaudent *Indice Plagarum mobili*, quo à tot Rhombis inscribendis liberatur Cœli Terræque superficies.

(7.) Intra Globum Phænomena subterranea comparent.

(8.) Taceo quæ de materiâ constantiori, deque Curiositatibus aliis in medium afferri possent.

Defectus moralis (vel potiùs excessus) consistit in superstitiosis imaginibus, quibus stellarum dispositio vulgò consignatur, ex quibus Astrologi speciosè mentiuntur. Quarum loco Ideæ prorsus innoxiæ, jucundæ tamen & autoritatis plenæ, Cœlum ornant. Ex Armis nim. Europæis desumptæ partes præcipuæ magisque conspicuæ, quæ non tantum Regionum, quas notant, situm, quantum fieri potuit, congruè referunt, sed & Configurationi stellarum suarum proximè re-

respondent, adeoque citra præjudicium ullius Cœlum occupant, suppressis antiquis, leviter tamen, antequam prorsus aboleantur, adhuc conspicuis Asterismis. Utrosque versibus his memorialibus strictè prosequutus sum. Diductionem ampliorem Abacus subjectus in se complectitur.

(2.) *Versiculi memoriales Asterismorum.*

Asterismi Septentrionales.

URsa minor rotulis Curonia stemmata præfert,
Temonem pedibus Scythici suppressa Draconis.
Major ab axe fugit pulsata Proboscide Dani.
Obducit Cepheum Cimbrorum curva Bipennis.
Annulus hinc Sveciæ triplexque Corona Bootem
Supprimit. Herculeo Polonus acinace pugnat.
Nec Lyra sed Cythara est, qua magna Britannia cantat.
Saxoniæ Rutam Cygnus reveretur, & Enses,
Ipsaque cœlorum facies colit, ecce, Patronos.
Sceptrifer hinc Aquilam Brenno sibi vendicat. Albo

Pegasus indomita cedit cervice Caballo.
Cedit & Ascaniis Coma:cedit Equuleus Hassis.
Inque Palatinos, Bavarosque, redundat ab axe
Copia, quæ cornu pleno, ceu Cassiopeja
Imminet Andromedæ per fortem Persea salvæ.
Trilaterum Artifices gestat classemque Scholarum.
Gestat Erichthonius fragrantia Lilia,quæ vel
Pardalis excelsæ prærupta cacumina tangunt.
Castoris at Pectus velat Lotharingicus Heros.
Figit Agrippiadesque Crucem Medicorum Ophiucho
Torquet Serpentem Moguntius Apsis in orbem.

Asterismi Zodiacales.

Zodiaci caput est (Aries) vexillifer Agnus,
Plejades in Tauro cedunt Mercantibus; inde
Vulgus obit Cancrum, tria sed Castella Leonem,
Quæ vel Jordanem superant excelsa, retundunt.
Virgo Portugalas septenis Turribus effert.
Libra-

Libraque Præſulibus ſubſtat, juſtique Patronis.
Scorpio primani Rectores Cardinis effert.
Cruxque Sagittiferum, Sophiæ qui ſignat acumen,
Deprimit. Atque Caper Naſſovica Cornua ſufflat.
Amphoram & os piſcis Leo Belgicus occupat; Ipſos
Piſces anticipat Dux Wurtenbergus utrosque.

Aſteriſmi Auſtrales.

Pontifici miro ſe ſubdit ſidere Cetus,
Teutonico contra Turcas Equite undique tutus.
Rigel & Aldebaran fert Sacri Cæſaris Enſem;
Sirius & Procyon Sceptrum; Baculusque Jacobi.
Quod penes Auſtriacos: Aquilam præluſtris Orion
Siſtit, quæ Cauda Leporem, pedibusq; Columbam,
Deturbat, quam Crux duplicata ſubintrat. At Hydræ
Vertex Helvetios, Modenam frons, Mantuam at ora
Et Parmam: Pectus Venetos; Venterque Melitam;

Hæc cum detrimento ſcilicet humano
conjuncta ignorantia eſſet,
Caliſto aſtrorum honorem ſtupro
meruiſſe:
Coronam ejusmodi pretium fuiſſe:
Cygnum adjutorem tanti flagitii:
miniſtrum aquilam:
ac alibi cuſtodem fœdæ pellicis
effigiatum.
quæ omnia
parum foret, ut ſtulta, ridere;
indignari & execrari impietatem
honeſtum quemque oportet animum.
hîc lac ſtagnat Junonis fabularis;
illic puella in ſiliquaſtro mihi
affixa eſt,
atque talia me totum in circuitu
diſtringunt.
Unum ferè Erichthonium video,
quem ingenii præſtantia
& inventorum utilitas commendaret,
cuique ſoli locum de merito hunc
parare ea potuerint:
ac DELTOTVM putes figuratum
ſine dedecore,
& ſi quæ paucula ſunt alia.

quot-

quotquot numerantur reliqua,
& mihi & ſuis fictoribus
maximo ſunt dehoneſtamento.
Subſtiterat aliquandiu inſania,
usque dum Antinous adjicitur
auctarium,
Domini ſui deliciæ Antinous,
re tamen vera maximum opprobrium,
ſi recte putamus.
qui ſolus commoneret,
fides ſi deſit alia,
nihil in terris tam oculos fugere &
devotum tenebris eſſe,
quin in cœleſti luce ſtationem mereri
non potuerit
fraudibus improborum & adulatione.
Videtis impiam ſtultitiam,
quæ autem eo eſt revelata,
ut damnetis etiam & projiciatis,
ſi ſatis videatis.
Reſtabat, ut novi huc hoſpites
adducerentur,
ac id non niſi caute & cum prudentiâ,
ne in æterno hoc opere
& veſtrum à poſteritate conſilium non
melius aliquando audiret.

Ecce jacta alea est
ac sors quæ potuit optima cecidit,
ut EUROPÆ hic locus dicaretur:
Principi terrarum parti Europæ,
cui & sua bona vitam præstant
felicissimam,
eamque ornant amplius, cœlesti
fato faciente,
quicquid uspiam in cœtero omni orbe
commodi est & lautitiarum.
Atque hæc Virtuti & Felicitati
summorum in ea Principum debentur,
Heroum tanti nominis & gloriæ,
in quantum æstimari humanum
fastigium potest.
Hos enim demum in illam animi
excellentiam
evexit Numen Sapientissimum,
ut &, qui parent, bonũ facerent seculum,
si imperantes viverent optimi.
Horum meritis cœlum servandum erat,
nihil enim tam cœlo dignum quam
summi sub cœlo,
nihilque tam armis tantorum dignum,
quam cœlum,
quod solum natalis heroum sedes est.

Egregiam fabricam!
& in qua ſola par eſt cœlum lætari.
dudum hunc mihi honorem habere
homines,
Dudum eam gratiam, oportuiſſet,
indulgere.
ſic factum, ſic natum quaſi ad hæc
eram tentoria.
Qua ſol oritur meus, qua occidit,
lætius, puto, utroque latere radios efferet;
quando & iſte portentorum horror
profligatus eſt,
qui nube lucem infuſcarat
tanto tempore,
& huc jam nomina promota ſunt
quæ vides, Sol, qui vides omnia,
maxima, cariſſima.
Ambabus igitur manibus excipite,
mea ſidera!
tam gratos nobis hoſpites.
Utrisque ulnis amplectimini
cognata Nobis Lumina.
Exoſculamini novos Cœli incolas,
amœna compita noſtra
nunquam amplius deſerturos.

Æterna enim ibit hæc mihi conjunctio,
in qua invenio ſemper quod amare
queam,
(nam Conditor noſter auctor amoris;)
ſemper quod vos honorare, mortales,
poſſitis;
(idem Conditor honoris eſt autor,)
ut, quo antiquior conjunctio
eo & gratior futura ſit.

Et ſic
Nunquam non EVROPA celebrabitur,
quia in templo temporis nunc reſidet.
Semper reliquis ſuperior in orbe
dominabitur,
quia ſuper omnia mecum eminet.
Semper ab exteris tuta, pacis inter ſuos,
Chriſti calculo, computabit
h. e. exercebit rationes;
quia tota jam in ſinus maris noſtri
pacifici coaluit.
Hoc ipſo,
nulla non felicitatis affluentia
ſuperabundans,
quam à principio ſemper
enarravi,

DIVI-

DIVINI NVMINIS GLORIAM
in omnia denceps tempora
CLARIVS
mecum enarrabit.

AVTORIS ECHO.

Reſpuit merito Cœlorum ſtellarumque
dignitas
impura paganarum nomina pariter
& Numina.
Jure gaudet Æther purus,
cognata ſibi Terræ ſidera,
profligatis obſeſſoribus,
proprias, cœli ſideribus tamen
communes,
etiam dum hic verſantur,
occupare ſedes.
. Ex æquô gratam ſemper ejus rei
memoriam,
non intermoritura celebritate
viciſſim promittit.
Mihi nihil eſt reliquum,
quam ut
dudum præſumtam hanc cœli mentem
exiguis hiſce pagellis adumbratam potius
quam expreſſam,

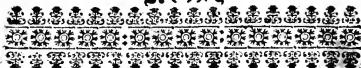
VOBIS

VOBIS
SERENISSIMA ORBIS EVROPÆI
SIDERA!
qui vivaciſſimis & Majeſtatis & ſapientiæ
radiis
Orbem univerſum illuſtratis,
humillima ſubmiſſione mentis,
exponam,
Veſtræque Protectionis influentiæ
benigniſſimæ
novum hoc opus
devotiſſimâ conſecratione
ſubjiciam.
DEVS VOS SERVET!
Sereniſſimam in Cœli culmine
Lucem Veſtram

Dab. Jenæ è muſeo
d. 8. Martii anno
1688.

ex imo cœli
ſubjectiſſimâ veneratione
ſuſpiciens
Erhardus Weigelius.

DE-

I.
DESCRIPTIO GLOBORUM HERALDICORUM.

(1.) *Enumeratio Defectuum & errorum in antiquis Globis commissorum, quos Heraldici Globi supplent & emendant.*

§. 1.

Uantum Scholæ triviales à genuina docendi methodo per aliquot abhinc annorum secula recesserint, & vicissim, qua ratione Scholis illis hac in parte consuli possit, ut juventus sine tædio, potiùs imi cordis affecta gaudio (decente tamen & ætatibus proportionato) non solùm Latinã, Græcam, & Ebraicam, quin & Gallicam, Italicamque Linguas, multò citius quàm vulgò fieri solet, intelligere, consuetas etiam loqui discat; sed etiam scientiarum & Virtutis exercitiorum *Artes* seminales, vulgò *Liberales* dictas, (*Arithmeticam*, *Geometriam*, *Astronomiam*,

&

Jenensi, Salariumque Præceptori suppeditante, comprobare consultum duxi, quod adeò feliciter hucusque successit, ut speratus hinc effectus jam vel palpari queat. Utinam & publicè, junctis viribus, idem ageretur, strenuèque continuaretur.

Inter causas autem neglectarum aliquot abhinc seculis Artium Mathematicarum non postemæ sunt tum Methodi, quam veteres adhibebant in tradendis iis, Difficultas; tùm Instrumentorum, quibus utebantur, imperfectiones, & errores. Illi, nempe Methodo, satis hoc Seculo provisum est, exactiùs conscriptis Disciplinis: modò ne arbitrentur Inspectores, eâdem, quâ conscribuntur, methodo docendas etiam esse Disciplinas: cùm docendi methodus, si pueri docendi fuerint, methodo conscribendi sit contrarius, quod alibi pluribus exposuimus.

Instrumentorum autem defectui mederi, qui Mathesin profitentur, adhuc hodiè satagunt omnes. Alii enim ipsam Logisticam organis olim destitutam, regulis ipsisq; bacillis instruunt; alii Geometricis operationibus compendia quærunt; multi astronomicis instrumentis amplitudinem in ipsâ parvitate conciliant, & his ipsis, ut rêtia Globorum stellas justo loco referant, ex Observationibus deducere nituntur. Inter

quos

quos principatum hactenus tenuit, post Tychonem & Ricciolum, B. Hevelius, quem strenuè sequitur Lipsiæ Gottfridus Kirchius, & Noribergæ Georg. Christoph. Eimmartus, qui præcipuè id agunt, ut materiam Globorum internam, ipsas np. stellas tum completiore numero tum exactiore situ nobis exhibeant. Ipsam autem Globorum structuram formalem, sanè perquam erroneam & deficientem, hactenus, quod sciam, nemo est aggressus. Sunt autem Globorum vulgarium errores & defectus vel naturales vel morales. Naturalium præcipui sunt errores, quibus contra Naturam vulgò peccatur:

(1.) Quòd Horizon columnulis suffultus, mundum, in nudo spatio liberè pendentem, quasi pilis innixum referat: eoquè prorsus immoto Globus à Boreâ in Austrum & reciprocè movendus sit, ut diversam à priore Sphæram obtineas, cùm tamen Cœlum eat. non moveatur, ipsaqué potius terminatio visus nostri, ad confinia Cœli Terræque circumspicientis, eam patiatur variationem.

(2.) Quòd deficiant Horarii, Circulique Diurni, quorum præcipui quídem (Æquinoctialis, Tropici, Polares) superficiei Globi sunt inserti, firmiter tamen, ut unà cum stellis circumcursitent, cùm tamen viam

cursui præstare, & eatenus quiescere teneantur.

(3.) Quòd Zodiacus, cujus initio principium Æquatoris jungitur, cœlesti superficiei, stellisque eidem inscriptis, cohæreat, (& in terrestri Globo certus Eclipticæ ductus certis Terræ locis contra veritatem semper adhæreat) quo fit, ut Globus vulgaris, etiam exactissimè politus, annorum 50. spatio mox uno ferè gradu deficiat, cum stellæ fixæ 72. annis uno gradu postponantur, ipsumque Principium Arietis intervallo tanto seriem præcedat, quod Astronomi Præcessionem æquinoctiorum dicunt.

(4.) Quod sola Convexitas Globi stellas referat, cum eæ tamen ex concavo Mundi nobis appareant in Naturâ.

His erroribus omnibus medentur Globi nostri, inde dicti Correcti. Quibus insuper non pauca, melioris instructionis ergò, sunt adjecta. Nam

(1.) Globus perfectâ Sphærâ armillari munitus est, eaque triplicis ordinis, pro triplici ratione mobilium, & immobilium, subjectorum.

(2.) Globus, armillis munitus, tutus est à contrectatione, nihilominus ad motum repræsentandum pronus.

(3.) Loco circelli circa polum horas designantis, amplior in tantum, quantus totus

Globus est, ultrò se offert, qui vel in horaria minuta dividi potest.

(4.) In Globo Cœlesti septem orbitæ Planetarum ordine motuque suo conspiciuntur.

(5.) Coronidis instar est *Index stellarum digitus*, quo solus sine manuductione stellas in Cœlo sibi familiares reddere quisque potest.

(6.) Globus terrestris, Chartæque gibbæ, quarum singulæ singulas Globi portiones referunt, gaudent *Indice Plagarum mobili*, quo à tot Rhombis inscribendis liberatur Cœli Terræque superficies.

(7.) Intra Globum Phænomena subterranea comparent.

(8.) Taceo quæ de materiâ constantiori, deque Curiositatibus aliis in medium afferri possent.

Defectus moralis (vel potiùs excessus) consistit in superstitiosis imaginibus, quibus stellarum dispositio vulgò consignatur, ex quibus Astrologi speciosè mentiuntur. Quarum loco Ideæ prorsus innoxiæ, jucundæ tamen & autoritatis plenæ, Cœlum ornant. Ex Armis nim. Europæis desumptæ partes præcipuæ magisque conspicuæ, quæ non tantum Regionum, quas notant, situm, quantum fieri potuit, congruè referunt, sed & Configurationi stellarum suarum proximè re-

respondent, adeoque citra præjudicium ullius Cœlum occupant, suppressis antiquis, leviter tamen, antequam prorsus aboleantur, adhuc conspicuis Asterismis. Utrosque versibus his memorialibus strictè prosequutus sum. Diductionem ampliorem Abacus subjectus in se complectitur.

(2.) *Versiculi memoriales Asterismorum.*

Asterismi Septentrionales.

URsa minor rotulis Curonia stemmata præfert,
Temonem pedibus Scythici suppressa Draconis.
Major ab axe fugit pulsata Proboscide Dani.
Obducit Cepheum Cimbrorum curva Bipennis.
Annulus hinc Sveciæ triplexque Corona Bootem
Supprimit. Herculeo Polonus acinace pugnat.
Nec Lyra sed Cythara est, qua magna Britannia cantat.
Saxoniæ RutamCygnus reveretur,& Enses,
Ipsaque cœlorum facies colit, ecce,Patronos.
Sceptrifer hinc Aquilam Brenno sibi vendicat. Albo

Pegaſus indomita cedit cervice Caballo.
Cedit & Aſcaniis Coma:cedit Equuleus Haſſis.
Inque Palatinos, Bavarosque, redundat ab axe
Copia, quæ cornu pleno, ceu Caſſiopeja
Imminet Andromedæ per fortem Perſea ſalvæ.
Trilaterum Artifices geſtat claſſemque Scholarum.
Geſtat Erichthonius fragrantia Lilia,quæ vel
Pardalis excelſæ prærupta cacumina tangunt.
Caſtoris at Pectus velat Lotharingicus Heros.
Figit Agrippiadesque Crucem Medicorum Ophiucho
Torquet Serpentem Moguntius Apſis in orbem.

Aſteriſmi Zodiacales.

Zodiaci caput eſt (Aries) vexillifer Agnus.
Plejades in Tauro cedunt Mercantibus; inde
Vulgus obit Cancrum, tria ſed Caſtella Leonem,
Quæ vel Jordanem ſuperant excelſa, retundunt.
Virgo Portugalas ſeptenis Turribus effert.
Libra-

Libraque Præſulibus ſubſtat, juſtique Patronis.
Scorpio primani Rectores Cardinis effert.
Cruxque Sagittiferum, Sophiæ qui ſignat acumen,
Deprimit. Atque Caper Naſſovica Cornua ſufflat.
Amphoram & os piſcis Leo Belgicus occupat; Ipſos
Piſces anticipat Dux Wurtenbergus utrosque.

Aſteriſmi Auſtrales.

Pontifici miro ſe ſubdit ſidere Cetus,
Teutonico contra Turcas Equite undique tutus.
Rigel & Aldebaran fert Sacri Cæſaris Enſem;
Sirius & Procyon Sceptrum; Baculusque Jacobi,
Quod penes Auſtriacos: Aquilam præluſtris Orion
Siſtit, quæ Cauda Leporem, pedibusq; Columbam,
Deturbat, quam Crux duplicata ſubintrat. At Hydræ
Vertex Helvetios, Modenam frons, Mantuam at ora
Et Parmam: Pectus Venetos; Venterque Melitam;

Et corvus Genuam; Mediceaque sidera Cratêr;
Cauda Leoninam faciem nunc evehit alis.
Triquetrum Megâlopurgos; Apis Oettigenasque;
Indus Badenses; septemque Chamæleo colles;
Vicinos Dorado, Amphibion, admittit: ut omnes
Inde Duces orbis simul excipit inclyta Phœnix.
Svarzburgis Toucan cedit; fert Grusque Ruthenos.
Centaurus Comites omnes; Pavoque Barones.
Eridani Tractus præclaras devehit Urbes.
Utraque Nobilitas per Lactea sidera splendet.
Falcatum cornu Lunæ vela Africa pandit.
Tartaricos Asiæ contingit Noctua fines.

(3.) *Abacus Asterismorum nov-antiquorum.*

Asterismi Septentrionales.

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Plaustri minoris Rotulæ	Stapeda	Curoniæ
Temo plaustri min. Draco	Pes Draconis Draco	Moscoviæ
Ursa major	Elephas	Daniæ
Cepheus	Curva Bipennis	Holsatiæ
Bootes & Corona. Acturus est	Coronæ tres. Annuli gemma	Sueciæ
Ophiuchus	Crux	Coloniens.
Serpentis flexus	Rota	Mogunt.

Et corvus Genuam; Mediceaque sidera
Cratér;
Cauda Leoninam faciem nunc evehit
alis.
Triquetrum Megâlopurgos; Apis Oetti-
genasque;
Indus Badenses; septemque Chamæleo
colles;
Vicinos Dorado, Amphibion, admittit: ut
omnes
Inde Duces orbis simul excipit inclyta Phœ-
nix.
Svarzburgis Toucan cedit; fert Grusque
Ruthenos.
Centaurus Comites omnes; Pavoque Baro-
nes.
Eridani Tractus præclaras devehit Ur-
bes.
Utraque Nobilitas per Lactea sidera splen-
det.
Falcatum cornu Lunæ vela Africa pan-
dit.
Tartaricos Asiæ contingit Noctua fi-
nes.

(3.) *Abacus Asterismorum nov-antiquorum.*

Asterismi Septentrionales.

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Plaustri minoris Rotulæ	Stapeda	Curoniæ
Temo plaustri min, Draco	Pes Draconis Draco	Moscoviæ
Ursa major	Elephas	Daniæ
Cepheus	Curva Bipennis	Holsatiæ
Bootes & Corona. Acturus est	Coronæ tres. Annuli gemma	Sueciæ
Ophiuchus	Crux	Coloniens.
Serpentis flexus	Rota	Mogunt.

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Hercules	Eques cum districto gladio	Poloniæ
Lyra	Cythara	Britanniæ magnæ.
Cygnus	Ruta cum Gladiis	Domus Saxonicæ
Aquila cum Antinoo & Delphino	Aquila Sceptrigera	Domus Brandeburgicæ
Pegasus	Caballus	Domus Brunsuicensis & Lüneburg.
Coma Berenices	Armata Brachia	Domus Ascaniæ.
Equuleus	Cornua signifera	Hassiæ

Anti-

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Cassiopeia	Cornu-Copiæ.	Palatinatus in Communi.
Perseus	Pomum Imperiale	Bavariæ
Androme-da	Gazophy lacium	Heidelber-gæ
Erichthonius cum Pardali	Lilia tria	Regni Galliarum
Triangulum	Circinus & Classis	Artificum & Scholarum

Asterismi Zodiacales.

Aries & Apis	Agnus Dei cum Vexillo	Ecclesiæ

Antiqui.	*Novi*	*Insignia*
Taurus qua Plejades	Tabula Pythagorica	Mercatorum
qua Hyades	Corona sinistra bicipitis Aquilæ	Imperii
Gemini qua Capita	nomen I.H.S.	Ecclesiasticorum
qua Propoda	Corona dextra bicipitis Aquilæ	Imperii
qua Corpora	Pallium Heraldicum	Lotharingiæ
Cancer	Præsepe	Agricolarum
Leo	tria Castella cum Aureo Vellere	Hispaniarum
Virgo	Septem Turres	Portugaliæ

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Libra cum Serpentis parte priore	Infula cum Gladio & Pedo	Archi- & Episcopo-rum
Scorpius	Pileus orn.	Cardinalium
Sagittarius	Crux	Trevirens.
Capricornus	Cornua Post.	Nassoviæ
Aquarius & Piscis aust.	Leo cum 7. Sagittis	Belgii fœderati
Pisces	Pisces Sept.	Würten-berg.

Aste-

Asterismi Australes.

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Cetus	Corona tergem.	Pontificis M.
	Claves Crux	Teuton. Ord.
Orion	Aquila biceps	Imperii
Cingulum	Tignum	Austriæ
Canis min. maj.	Sceptrum	Bohemiæ Croat.
Lepus	Cauda Aquilæ	Dalmat. Slav.
Columba	Crux dupl.	Hungariæ
Hydra	Procurrens in specie	Italiæ
Caput Hydr. & Collum	Pileus & Arma	Helvetiæ Mutinæ Mantuæ Parmæ.

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Pectus Hydr.	Leo S. Marci	Venetorum
Venter Hydr.	Crux brachiis fissis	Melitensium
Corvus	Crux Brachiis retusis	Genuensium
Crater	6. Pilæ, quarum 4. sunt Medicea sidera, binæ mediæ signant Orbitam ♃.	Magni Ducis Florentiæ
Spica ♍ &c.	Cap. Leon. alatum	Sabaudiæ
Triquetrum	Cap. Bubal.	Megalopurg.
Apis Indica	Molossus	Oettingensium

Anti-

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Indus	Corn. Scarab.	Badensium
Chamæleo	7. Colles	Transsylv.
Dorado	Arma	Walach. Moldav.
Phœnix	Diadema	Priucipum
Centaurus	Corona	Comitum
Toucan	Corn. Cerv.	Suartzb.
Grus	Grus	Ruthen.
Pavo	Corona	Baronum
Galaxia	Arma	Nobilitatis utriusque
Eridanus	Arma	Civitatum Imperii
Navis	☽. falc.	Turcarum
Hydra min.	Noctua	Tartarorum.

Salvo jure addendi, relictis hinc inde Sparsis etiam praclaris, in hunc usum adbibendis.

NOTA.

NOTA.

Zodiacales Asterismi pristini, tunc ubi similibus Eclipticæ dodecatemoriis incumbebant, quæ vulgo *signa* dicuntur κατ' ἐξοχὴν, his ipsis signis nomen meritò dederunt, juxta versiculos

♈ ♉ ♊ ♋ ♌
Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo,
♍
Virgo.
♎ ♏ ♐ ♑
Libraque Scorpius, Arcitenens, Caper,
♒ ♓
Amphora, Pisces.

Hodie verò synonymi Dodecatemoriis Asterismi singuli singula sua Dodecatemoria dereliquerunt, quilibet Asterismus motu proprio versus ortum vicini sui locum qui sequitur ingressus est, & vicissim ipsa Dodecatemoria tanto motu versus occasum (in anteriora) processerunt, & Asterismos sibi cognomines eat. antecesserunt, qui motus vulgo *Præcessio* dicitur *Æquinoctiorum*. Interea Veterum Asterismi Zodiacales nomina sua pristinis suis sedibus reliquerunt, quæ propterea deinceps hodieque non, ut olim, Asterismos certos notarunt; sed nudos Eclipticæ tractus triginta graduum i. e. duodeci-

decimas partes Eclipticæ, *Dodecatemoria* dictas, quibus loca Planetarum, ipsarumque fixarum, secundum longitudinem designantur. His itaque, tanquam receptis nominibus technicis, inposterum eo sensu semper uti tuto possumus in definiendis locis stellarum, quando Zodiacales Asterismi non nisi recentibus nominibus indigitantur, quod sint:

Agnus, Merx, Patres, Plebs, Hispalis, & Lusitani;
Præsul, Cardo, Trevir, post Cornu, Belgaq; Pisces.

(4) PECULIARIA PANCOSMI.

1. *Pancosmus est Machina totius Mundi Phænomena, vel centenis ex parte concava spectatoribus simul, ad vivum repræsentans.*

I.

Fornix Machinæ circumferentiâ 32. pedum, sextantibus in amplissimæ Sphæræ modum affabrè compositis, concavitate suâ stellas, *luce scintillante* micantes, ordine & situ naturali sistit, diurnis æquè ac nocturnis horis quavis tempestate conspicuas: Asterismorum imaginibus etiam in obscuro pro

pro facilimâ ſtellarum diſcretione quodammodo comparentibus, ita tamen, ut naturalem Cœli ſereni formam è fornice velut ad vivum elucentem (quali Brumæ temporibus illuni nocte, cœlo nubibus & nebulis deſtituto, jucundiſſimâ contemplatione fruimur,) nequaquam turbent.

2. Incumbit fornix, ſeorſim mobilis, variabilium nubium coronæ, quam, ſi placet, ſuſtentant Statuæ duodecupedales, una *Herculis*, altera *Palladis*.

3. Remoto ſegmento ſphæris obliquis ſemper occultato, Cœli Cavitas *magnæ hominum turbæ* recto pede accedenti, ſtanti, conſidenti, recedenti, patet: hemiſphærio ſupra Horizontem ſtellis vivâ luce comparentibus conſpicuo, altero infra Horizontem in obſcuro latente. Gradibus tamen, quot placuerit, vel in centrum usque continuatis, pavimentum ſtratum altiorem ſtationem gradatim ſuppeditat, & in ſummo *Sedem eminentem* exhibet.

4. Moventur ſtellæ tum *Fixæ*, tum *Planetæ*, motu quæque ſuo, Spectatorum ingreſſu, egreſſúve, ſeſſione ſtationéve, non impeditis.

5. In Centro Pancoſmi *Terræ Globus* minori formâ ſeorſim tum *Hydrophylacia* pro meteoris aëreis, tum *Pyrophylacia* continet, & in his ignes ſubterraneos fovet, qui per

Vulcanos tum ſeptentrionis in monte Heclæ, tum meridiei per Veſuvium, Ætnam, Strongylum &c. orientis item in Inſulis Indiæ, & occidentis in Americâ, gratas fuligines, & interdum flammas, jucundiſſimo ſpectaculo emittunt.

6. Aulæis coopertâ machinâ comparent *Terricolarum ſpecies* optico artificio mobiles, quaſi viverent, & Antipodes capite deorſum, pedibus ſurſum, vergentes.

7. *Ventus*, ex quacunque plaga placuerit, ſpirat, gratumque præſtat Spectatori refrigerium.

8. Meteora: *Tonitru*, murmure tamen minus terribili, velut è longinquo veniens; *Fulgur, Pluvia, Grando*, quoties placuerit, in ſpeciem præſto ſunt.

9. Convexitas *terreſtris Globi regiones*, maria, regna, climata, zonas, accuratè diſtinctas exhibet, ita tamen ut ipſas quoque ſtellas fixas *novo Cœlum* pro memoria felicius & utilius *in Aſteriſmos diſtribuendi modo* clarè ſatis exprimat.

10. Circulis externis & inprimis Horizonte variabilis eſt Pancoſmus, ut quamcunque *Sphæram*, puta *Rectam*, *Obliquam* qnantamcunque, & *Parallelam* referat.

11. Parietibus arctiùs incluſus & ad pavimentum depreſſior Pancoſmus *Muſeum* gratiſſimum exhibet, quod lucis diurnæ copiam per

per fenestras admittit, subselliis tantùm ex pavimento, sine Sphæræ contactu, constantissimè firmatis.

12. Tota Machina discretis constat partibus, ut per consuetas portas, quò placuerit, transferri commodè possit.

Le Monde Universel.

1.

LA Machine a trente deus pieds de circonference, elle est composée en façon d'une Sphære tresample, & couverte de certaine matiere, elle fait voir dans sa Concavité les étoiles brillantes de Lumiere par une Invention tirée de l'Optiqve, chacune en son ordre, & en sa Situation naturelle, & on les peut méme facilement appercevoir a toutes les heures du jour & de la nuit, soit que le Ciel soit couvert, ou qv' il ne le soit pas, & de plus afin de pouvoir mieus discerner les figures des asterismes, & de toutes les étoiles, qui les composent, on peut les contempler comme dans l'obscurité (tout ainsi, qv'en Hyver elles se præsentent agreablement a notre veüe, lorque le Ciel est serain, & que la Lune ne luit point) mais en sorte cependant, qve cette obscurité ne puisse empécher de regarder en meme tems la forme naturelle du Ciel serain, qve l'on peut facilement contempler de toute l'enceinte de céte Machine.

 2. Céte

Et corvus Genuam; Mediceaque sidera Cratér;
Cauda Leoninam faciem nunc evehit alis.
Triquetrum Megâlopurgos; Apis Oettigenasque;
Indus Badenses; septemque Chamæleo colles;
Vicinos Dorado, Amphibion, admittit: ut omnes
Inde Duces orbis simul excipit inclyta Phœnix.
Svarzburgis Toucan cedit; fert Grusque Ruthenos.
Centaurus Comites omnes; Pavoque Barones.
Eridani Tractus præclaras devehit Urbes.
Utraque Nobilitas per Lactea sidera splendet.
Falcatum cornu Lunæ vela Africa pandit.
Tartaricos Asiæ contingit Noctua fines.

(3.) *Abacus Aſteriſmorum nov-antiquorum.*

Aſteriſmi Septentrionales.

Antiqui	*Novi*	*Inſignia*
Plauſtri minoris Rotulæ	Stapeda	Curoniæ
Temo plauſtri min, Draco	Pes Draconis Draco	Moſcoviæ
Urſa major	Elephas	Daniæ
Cepheus	Curva Bipennis	Holſatiæ
Bootes & Corona. Acturus eſt	Coronæ tres. Annuli gemma	Sueciæ
Ophiuchus	Crux	Colonienſ.
Serpentis flexus	Rota	Mogunt.

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Hercules	Eques cum districto gladio	Poloniæ
Lyra	Cythara	Britanniæ magnæ.
Cygnus	Ruta cum Gladiis	Domus Saxonicæ
Aquila cum Antinoo & Delphino	Aquila Sceptrigera	Domus Brandeburgicæ
Pegasus	Caballus	Domus Brunsuicensis & Lüneburg.
Coma Berenices	Armata Brachia	Domus Ascaniæ.
Equuleus	Cornua signifera	Hassiæ

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Cassiopeia	Cornu-Copiæ.	Palatinatus in Communi.
Perseus	Pomum Imperiale	Bavariæ
Androme-da	Gazophy lacium	Heidelber-gæ
Erichthonius cum Pardali	Lilia tria	Regni Galliarum
Triangulum	Circinus & Classis	Artificum & Scholarum

Asterismi Zodiacales.

Aries & Apis	Agnus Dei cum Vexillo	Ecclesiæ

Antiqui.	*Novi*	*Insignia*
Taurus qua Plejades	Tabula Pythagorica	Mercatorum
qua Hyades	Corona sinistra bicipitis Aquilæ	Imperii
Gemini qua Capita	nomen I.H.S.	Ecclesiasticorum
qua Propoda	Corona dextra bicipitis Aquilæ	Imperii
qua Corpora	Pallium Heraldicum	Lotharingiæ
Cancer	Præsepe	Agricolarum
Leo	tria Castella cum Aureo Vellere	Hispaniarum
Virgo	Septem Turres	Portugaliæ

Anti-

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Libra cum Serpentis parte priore	Infula cum Gladio & Pedo	Archi- & Episcoporum
Scorpius	Pileus orn.	Cardinalium
Sagittarius	Crux	Trevirens.
Capricornus	Cornua Post.	Nassoviæ
Aquarius & Piscis aust.	Leo cum 7. Sagittis	Belgii fœderati
Pisces	Pisces Sept.	Würtenberg.

Aste-

Asterismi Australes.

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Cetus	Corona tergem. Claves Crux	Pontificis M. Teuton. Ord.
Orion Cingulum Canis min. maj. Lepus	Aquila biceps Tignum Sceptrum Cauda Aquilæ	Imperii Austriæ Bohemiæ Croat. Dalmat. Slav.
Columba	Crux dupl.	Hungariæ
Hydra	Procurrens in specie	Italiæ
Caput Hydr. & Collum	Pileus & Arma	Helvetiæ Mutinæ Mantuæ Parmæ.

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Pectus Hydr.	Leo S. Marci	Venetorum
Venter Hydr.	Crux brachiis fissis	Melitensium
Corvus	Crux Brachiis retusis	Genuensium
Crater	6. Pilæ, quarum 4. sunt Medicea sidera, binæ mediæ signant Orbitam ♃.	Magni Ducis Florentiæ
Spica ♍ &c.	Cap. Leon. alatum	Sabaudiæ
Triquetrum	Cap. Bubal.	Megalopurg.
Apis Indica	Molossus	Oettingensium

Anti-

Antiqui	*Novi*	*Insignia*
Indus	Corn. Scarab.	Badensium
Chamæleo	7. Colles	Transsylv.
Dorado	Arma	Walach. Moldav.
Phœnix	Diadema	Priucipum
Centaurus	Corona	Comitum
Toucan	Corn. Cerv.	Suartzb.
Grus	Grus	Ruthen.
Pavo	Corona	Baronum
Galaxia	Arma	Nobilitatis utriusque
Eridanus	Arma	Civitatum Imperii
Navis	☽. falc.	Turcarum
Hydra min.	Noctua	Tartarorum

Salvo jure addendi, relictis hinc inde Sparsis etiam præclaris, in hunc usum adhibendis.

NOTA

NOTA.

Zodiacales Aſteriſmi priſtini, tunc ubi ſimilibus Eclipticæ dodecatemoriis incumbebant, quæ vulgo *ſigna* dicuntur κατ' ἐξοχὴν, his ipſis ſignis nomen meritò dederunt, juxta verſiculos

♈ ♉ ♊ ♋ ♌
Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo,
♍
Virgo.
♎ ♏ ♐ ♑
Libraque Scorpius, Arcitenens, Caper,
♒ ♓
Amphora, Piſces.

Hodie verò ſynonymi Dodecatemoriis Aſteriſmi ſinguli ſingula ſua Dodecatemoria dereliquerunt, quilibet Aſteriſmus motu proprio verſus ortum vicini ſui locum qui ſequitur ingreſſus eſt, & viciſſim ipſa Dodecatemoria tanto motu verſus occaſum (in anteriora) proceſſerunt, & Aſteriſmos ſibi cognomines eat. anteceſſerunt, qui motus vulgo *Præceſſio* dicitur *Æquinoctiorum*. Interea Veterum Aſteriſmi Zodiacales nomina ſua priſtinis ſuis ſedibus reliquerunt, quæ propterea deinceps hodieque non, ut olim, Aſteriſmos certos notarunt; ſed nudos Eclipticæ tractus triginta graduum i. e. duodeci-

decimas partes Eclipticæ, *Dodecatemoria* dictas, quibus loca Planetarum, ipſarumque fixarum, ſecundum longitudinem defignantur. His itaque, tanquam receptis nominibus technicis, inpoſterum eo ſenſu ſemper uti tuto poſſumus in definiendis locis ſtellarum, quando Zodiacales Aſteriſmi non niſi recentibus nominibus indigitantur, quod ſint:

Agnus, Merx, Patres, Plebs, Hiſpalis, & Luſitani;
Præſul, Cardo, Trevir, poſt Cornu, Belgaq; Piſces.

(4) PECULIARIA PANCOSMI.

1. *Pancoſmus eſt Machina totius Mundi Phænomena, vel centenis ex parte concava ſpectatoribus ſimul, ad vivum repræſentans.*

1.

FOrnix Machinæ circumferentiâ 32. pedum, ſextantibus in ampliſſimæ Sphæræ modum affabrè compoſitis, concavitate ſuâ ſtellas, *luce ſcintillante* micantes, ordine & ſitu naturali ſiſtit, diurnis æquè ac nocturnis horis quavis tempeſtate conſpicuas: Aſteriſmorum imaginibus etiam in obſcuro pro

pro facilimâ ſtellarum diſcretione quodammodo comparentibus, ita tamen, ut naturalem Cœli ſereni formam è fornice velut ad vivum elucentem (quali Brumæ temporibus illuni nocte, cœlo nubibus & nebulis deſtituto, jucundiſſimâ contemplatione fruimur,) nequaquam turbent.

2. Incumbit fornix, ſeorſim mobilis, variabilium nubium coronæ, quam, ſi placet, ſuſtentant Statuæ duodecupedales, una *Herculis*, altera *Palladis*.

3. Remoto ſegmento ſphæris obliquis ſemper occultato, Cœli Cavitas *magnæ hominum turbæ* recto pede accedenti, ſtanti, conſidenti, recedenti, patet: hemiſphærio ſupra Horizontem ſtellis vivâ luce comparentibus conſpicuo, altero infra Horizontem in obſcuro latente. Gradibus tamen, quot placuerit, vel in centrum usque continuatis, pavimentum ſtratum altiorem ſtationem gradatim ſuppeditat, & in ſummo *Sedem eminentem* exhibet.

4. Moventur ſtellæ tum *Fixæ*, tum *Planetæ*, motu quæque ſuo, Spectatorum ingreſſu, egreſſúve, ſeſſione ſtationéve, non impeditis.

5. In Centro Pancoſmi *Terræ Globus* minori formâ ſeorſim tum *Hydrophylacia* pro meteoris aëreis, tum *Pyrophylacia* continet, & in his ignes ſubterraneos fovet, qui per

per fenestras admittit, subselliis tantùm ex pavimento, sine Sphæræ contactu, constantissimè firmatis.

12. Tota Machina discretis constat partibus, ut per consuetas portas, quò placuerit, transferri commodè possit.

Le Monde Universel.

1.

LA Machine a trente deus pieds de circonference, elle est composée en façon d'une Sphære tresample, & couverte de certaine matiere, elle fait voir dans sa Concavité les étoiles brillantes de Lumiere par une Invention tirée de l'Optiqve, chacune en son ordre, & en sa Situation naturelle, & on les peut méme facilement appercevoir a toutes les heures du jour & de la nuit, soit que le Ciel soit couvert, ou qv' il ne le soit pas, & de plus afin de pouvoir mieus discerner les figures des asterismes, & de toutes les étoiles, qui les composent, on peut les contempler comme dans l'obscurité (tout ainsi, qv' en Hyver elles se præsentent agreablement a notre veüe, lorque le Ciel est serain, & que la Lune ne luit point) mais en sorte cependant, qve cette obscurité ne puisse empécher de regarder en meme tems la forme naturelle du Ciel serain, qve l'on peut facilement contempler de toute l'enceinte de céte Machine.

 2. Céte

2. Céte Machine, qvi se peut mouvoir separément, est appuyée sur diverses nuées qvi forment comme une Couronne de Lys, soutenues par deus statues de huit pieds, l'une de Hercule, & l'autre de Pallas.

3. Qvand on ôte le Segment, qvi est caché en toutes les Sphæres obliqves, le Ciel peut étre veu par un grand nombre de Personnes, soit, qv'ils en approchent de plein pied, ou qv'ils soient debout ou assis, ou méme qv'ils reculent en arriere, & alors l'Hemisphære au dessus de l'Horizon paroit tout couvert d'Etoiles tresluisantes, & l'autre au dessous de l'Horizon demeure caché dans l'obscurité, y ayant cependant autant de degrès, qve l'on veut, continués jusqve au centre, afin de pouvoir monter sans peine jusqve au lieu le plus eminent de la Machine.

4. Toutes les Etoiles tant le fixes, qve les Planetes, sont meües chacune selon leur propre mouvement, sans qve elles en soient empechées, ny par l'entrée, ny par la sortie des spectateurs, ny méme lorqv'ils sont assis, ou qv'ils demeurént debouts.

5. Dans le Centre de céte Machine il y a separement un petit globe de la terre, qvi contient un reservoir d'eau, pour les meteores de l'air, & un autre de feu, pour les feus souterains, lesquels par les Voulcans du

du Septentrion de la Montagne d'Hecla, par ceus du Midy, du Veſuve, de l'Ætna & du Stroyle &c. par ceus de l' Orient des Isles des Indes, & enfin par ceus de l' Occident de l' Amerique, pouſſent en l' air des Vapeurs & des fumées agreables, & qvelqve fois méme des flammes, qvi raviſſent les Spectateurs en admiration.

6. Quand la Machine eſt couverte de qvelqve Voile épais, on peut voir les figures de toute ſorte de Nations, qvi ſe meuvent par une invention d' Optiqve, & qvi marchent comme s'ils vivoint, & on voit méme les Antipodes, ayans la Téte en bas, & les pieds en haut.

7. Le Vent ſouffle, de qvelle partie du monde qve l'on veut, & donne un agreable refraichiſſement aus Spectateurs.

8. On peut auſſi toutes les fois qve l'on veut, imiter toute ſorte de Meteors, comme le Tonnerre, mais avec un ſon moins terrible, & comme venant de loin, l'Eclair, la Pluye & la Grêle.

9. Le deſſus du Globe terreſtre repreſente les Provinces, les Mers, les Royaumes & les Zones fort exactement diſtingvées, en ſorte cependant, qve le Ciel faſſe clairement appercevoir les Etoiles fixes, & cela par la nouvelle maniere de partager les Etoiles

en Asterismes, afin d'ayder plus heureusement la memoire.

10. La Machine est diversifiée par les Cercles exterieures, & particulierement par l' Horizon, de maniere, qve elle peut representer toute sorte de Sphære, comme la Droite, la Parallele, & toutes les Obliqves.

11. Etant misée dans un petit appartement, & abbaissée pres du plancher, elle peut servir d' un Cabinet a etudier, qvi prend son jour par les fenestres, & on peut méme y mettre de chaises & une Table, sans toucher aucunement a la Sphære.

12. Toute céte Machine est composée de diverses parties, qvi se peuvent demonter, afin d' etre plus commodement transportées par les portes ordinaires, dans tous les lieus, ou on trouvera bon, de la mettre.

II.

USUS GLOBORUM HERALDICORUM.

PROPOSITIO I.

Constitutionem Cœli circa Terram generaliter discernere.

1.

IN Globis principalibus, aperto cœlo; vel in Sphæris armillaribus, ubi Mundus ipsâ stru-

ſtructurâ patet, reſpice medio loco conſtitutum Globum Terreſtrem, utroque Axe, Zodiaci nim. & Æquatoris, transfixum, & vorticibus ætheris (quem aër noſter circa Globum ipſiusque partes refert) cinctum eique involutum, quod diſcretionis fundamentum eſt.

§. 2.

Reſpice totius Sphæræ Mundi quaternas Sphæras partiales, ambientes ſe mutuo, circa Terram, quarum prima Planetarum eſt ſeptem orbibus interſtincta; remotiores Sphæræ partiales reliquis debentur vel mobilibus vel immobili ſpatio, cui tandem omnia deferuntur.

§. 3.

Orbium proximus circa Terram eſt orbis Lunæ; remotior ipſique f. concentricus eſt Orbis Solis, qui circa ſe centrum reliquorum orbium ſuſtinet, & proximè quidem Mercurii; porrò Veneris, Martis, Jovis, Saturni. Quod ſi Copernicum ſequi placeat, manibus retracta compage corporum mundanorum alienâ luce (nempe Solis luce) ſpectabilium, ipſum Solem vides in centro Mundi quieſcentem, quem proximè Mercurii & Veneris orbes ambiunt; Utroſque orbis Terræ, Magnus vulgò dictus cingit, qui Terram circumferentia ſua, Lunam Epicyclo circa Terram, geſtat:

cui Martis orbis (qui Terrâ quiescente Solis orbem perfringit) ut & orbis Jovis cum satellitibus quatuor in totidem Epicyclis, & orbis Saturni cum annulo Lunulisque suis, parallelo ductu circumpositi conspiciuntur.

§. 4.

Secunda Sphæra Mundi partialis circa Terram est Sphæra Fixarum, quæ cum inter se certam & semper quidem eandem servent distantiam, certis imaginibus tum antiquis (qua potiorem partem obscœnis) tum novis, iisque jucundissimis æquè ac ipsi Cœlo congruis, in agmina nominata, quæ dicuntur Asterismi, necessariæ discretionis gratiâ distributæ, secundum Eclipticæ ductum motu proprio simul, tanquam acies instructa, lento tamen gradu progrediuntur, ita quidem, ut annorum septuaginta spatio vix per unum gradum hoc motu postponantur, quando singulis diebus motu primo cum Planetis totoque Cœlo ab ortu in occasum supra Terram, & inde sub Terra vicissim in ortum, convertuntur.

§. 5.

Tertia Sphæra Mundi partialis est *Sphæra Cæli* seu *Auræ ætheræ*, cui Corpora mundana omnia velut innatant, ipsa verò cum circulis ad eum pertinentibus eat. quiesce-

re concipienda venit, quatenus eidem innatantia corpora motu secundo per eam moventur. Ejus tantum terni circuli tot armillis prostant in Globis minus principalibus, bini nempe principales, *Æquator* & *Zodiacus*; & unus in transversum utrique succenturiatus, nempe *Colurus* solstitiorum, qui transit tum per polos mundi motu primo mobilis (cujus motûs rationem medius hoc motu Cœli tractus, *Æquator*, refert) tum per motus secundi polos (cujus viam Zodiacus seu fascia Zodiacalis, ejusq; medius tractus linearis *Ecliptica* dictus, exhibet) quem utrumque principalem circulum dictus Colurus ad præcessionem æquinoctiorum exprimendam circumducit. Et hæ partialium Sphærarum Mundi ternæ cum circulis inscriptis sibi, Terrâ stante, *mobiles* dicuntur: motâ Terrâ fixarum Sphæra redditur immobilis.

§. 6.

Quarta verò Mundi Sphæra partialis in hypothesi quavis est immobilis, diciturque *Sphæra Spatii mundani*, cui reliquæ Globi totius armillæ, circuli nim. immobiles, proximè inhærent. Ex quibus aliqui dicuntur immutabiles & invariabiles, quod ubique locorum iisdem stellis incumbant, & eandem ad polos mundi rationem Situs

habeant, & dicuntur Paralleli Diurnique Circuli, quorum quilibet peculiari tractui cœli mobilis, ipsisque stellis ibi sitis motuque primo quotidie semel circumeuntibus, viam præstat. Medius omnium, idemque maximus, cum Æquatore quoad Situm coincidens, vocatur *Æquinoctialis*; Cæteri minores ab hoc ad utrumque latus parallelâ ratione recedunt, inter quos præcipui sunt *Tropici* & *Polares*.

§. 7.

Reliqui Circuli mundani spatii licet sint immobiles, *mutabiles* tamen & variabiles existunt pro diversitate loci: quia non ubique locorum eundem, ut superiores, ad easdem stellas situm toto motus primi tempore retinent. Quorum Principales sunt *Meridianus* & *Horizon*, reliqui ut secundarii, vel per polos Æquatoris ipsiusque Mundi cum *Meridianis* ducti, dicuntur *Horarii*; vel extra polos cadunt in obliquis Sphæris, quorum præcipui sunt, qui per Cardinales plagas transeunt, per Senith quidem & Nadir, *Circuli Verticales*; per Septentrionem & Meridiem in Horizonte *Circuli Positionum*; per Ortum & Occasum *Circuli Inclinatorii*.

PRO-

PROPOSITIO II.

Motum Cœli circa Terram repræsentare.

Niſi Globus per Avtomaton analogâ Cœli ratione qſ. ſponte convertatur, quod non niſi Globis principaliſſimis debetur; manibus converte Sphæras Mundi mobiles. Et, ut primum motum (alienum olim dictum) referas, Colurum prehende, moveque eum ab Horizontis ortu in occaſum: quem motum ſequitur non tantùm ipſemet Æquator & Zodiacus, ſed etiam fixarum & ipſius ætheris Planetarumq; Sphæra. Pro ſecundo proprioque Motu quodque mobile ſeorſim in orbe ſuo proprio move, directè quidem ab occaſu verſus ortum; retrogradâ verò ratione aliquousque contra: vel Epicyclum circa Centrum ſuum in orbita cum ipſo Centro continuo move, ſuperiore quidem Epicycli parte ſemper ab occaſu in ortum, ſic enim fiet, ut nodulus in Epicyclo, Planetam referens, dum à lateribus Epicycli deſcendit vel aſcendit, ſtare videatur; & dum inter haſce duas ſtationes in inferiore parte movetur, retrogrediatur, motuique primò concurrat.

Quod

Quod si Copernicum sequi desideras;

1. Qua motum primum, converte Globulum Terræ secundum Eclipticæ ductum superiore superficiei parte semper ab occasu in ortum; & apparebit totum Cœlum ab ortu in occasum moveri

2. Qua secundum motum,

(1.) Si Terram solo motu primo moveri supponis mobilia reliqua seorsim move motu secundo, ceu diximus:

(2.) Si Terram vice Solis annuo quoque motu moveri supponis, revolve Terram in orbe suo Magno, similiter ab occasu in ortum, & stante Sole reliqui Planetæ, præcisis Epicyclis dictis, proprio motu simplicius incedent.

PROPOSITIO III.

Sphæram stellarum fixarum ad datum annum dati seculi reducere.

Converte Sphæram circa polos Eclipticæ, donec Colurus alti solstitii numero tot annorum Ante vel Post Christum in Sphæræ superficie circa medium expressorum incumbat. Vid. Tabella sequens.

PRO-

PROPOSITIO IV.

Planetas dato tempori Convenienter in Globo repræsentare.

Ephemeridum intuitu reduc Epicyclum Planetæ ad eum locum, quem dato tempore Planeta possidet.

PROPOSITIO V.

Globum ad Phænomena cœlestia repræsentanda præparare.

Horizontem gradui elevationis polaris in Meridiano, quem locus observationis habet, applica; locumque Solis in Ecliptica nota.

PROPOSITIO VI.

Circulos diurnos, quos puncta Cœli stellarumve centra describunt, quovis die definire.

Revoluto Globo cogitatione sequere motum puncti stellæve datæ. Verbi gratiâ: punctum alti Solstitii, (principium Cancri) describit Tropicum Cancri, quem ☉ non egreditur versus Septentrionem: quod-

Quodlibet punctum Æquatoris Æquinoctialem detornat: punctum imi solstitii (principium Capricorni) Tropicum cognominem designat, quem Sol non transscendit versus Austrum.

PROPOSITIO VII.

Quo tempore dati diei stella data situm datum obtineat?

Revoluto Globo præparato, stellam dato situi accommoda, simul ac vide, quodnam tempus diurnum Locus Solis ad Æquinoctialem perpendicularis ostendat.

PROPOSITIO VIII.

Dato tempore diurno, quem Situm ad Meridianum vel ad Horizontem stella data teneat?

Revoluto Globo præparato, donec Sol ad Æquinoctialem perpendicularis datum tempus diurnum ostendat; & Stella Situm quæsitum exhibebit.

PROPOSITIO IX.

In quâ Plaga consistat Stella data dato tempore?

Præparato Globo stellæ situm datum concilia, juxta Prop. 8. applica Indicem stellarum

larum arcu suo, loco Quadrantis, ad eam stellam in eo situ, qui definiet in Horizonte plagam Horizontalem; ipso puncto concursus cum stella, notabit plagam intermediam à Vertice, simulque distantiam stellæ tum à Vertice tum ab Horizonte, quæ dicitur Altitudo stellæ.

Propositio X.

Stellam quamlibet in Cœlo per Indicem Stellarum in Globo demonstrare.

Præparatum Globum ad analogas Mundi plagas statue, magnetis ope quoad plagas Horizontales; ope perpendiculi supra Horizontem erecti, quoad plagas Verticales; Dirige Pinnacidia Indicis in stellam Cœli datam; & extremitas arcus acu suâ stellam in Globo tanget. Vicissim stellam in Globo datam per Indicem in Cœlo demonstrabis, si, Globo ad analogas Mundi plagas statuto, Indicis extremitatem acu suâ direxeris in stellam Globi datam, & in hoc situ per Pinnacidia Cœlum spectaveris; occurret enim oculo tuo stella in Cœlo quæsita.

TABELLA MOTVS FIXARVM.

Annis	′ ″	*Annis*	° ′ ″
1.	0. 51	28.	0.23. 48
2.	1. 42	29.	0.24. 39
3.	2. 33	30.	0.25. 30
4.	3. 24	31.	0. 26. 21
5.	4. 15	32.	0. 27. 12
6.	5. 6	33.	0. 28. 3
7.	5. 57	34.	0. 28. 54
8.	6. 48	35.	0.29. 45
9.	7. 39	36.	0.30. 36
10.	8. 30	37.	0. 31. 27
11.	9. 21	38.	0. 32. 18
12.	10. 12	39.	0. 33. 9
13.	11. 3	40.	0. 34. 0
14.	11. 54	50.	0. 42. 30
15.	12. 45	60.	0. 51. 0
16.	13. 36	70.	0. 59. 30
17.	14. 27	80.	1. 8. 0
18.	15. 18	90.	1. 16. 30
19.	16. 9	100.	1. 25. 0
20.	17. 0	200.	2. 50. 0
21.	17. 51	300.	4. 15. 0
22.	18. 42	400.	5. 40. 0
23.	19. 33	500.	7. 5. 0
24.	20. 24	600.	8. 30. 0
25.	21. 15	700.	9. 55. 0
26.	22. 6	800.	11. 20. 0
27.	22. 57	900.	12. 45. 0
		1000.	14. 10. 0

CELEBERRIMÆ VIRTUTIS VIRO

DN. ERHARDO VVEIGELIO,

MATHEMATUM IN ILLUSTRI SALANA PROFESSORI SPLENDIDISSIMO,

NOVI AB INGENIO ADMIRABILI ÆTHERIS CONDITORI FELICI,

JENÆ INSOLITIS INVENTIS IMMENSUM DECORATÆ PLAUSUM SPONDET,

SUUM EXEQVITUR

PHILIPPUS MÜLLERUS. D.
CONSIL. ECCL. DVC. SAX. PRÆPOS. ET PRÆLAT. AD B. VIRG. MAGD. SS. THEOL. P.P. IN ACAD. JEN.

Ene, Decus cœli, cœlo
fulgentius ipſo,
inclyte Vir, mundi vis
rediviva ſacri,

d men-

mene tuos ausus, tam vastum imitamen, & orbis
tot miracla, sono nunc celebrare pari?
Obstupet en! veteris Phœbus moderator olympi,
mortali arte novos surgere posse polos,
ac ignes præferre suos, humanaque divis
æmula. Mox aureo Te ciet ore pater:
Salve noster amor, divino macte periclo,
alteraq; imperii dein cape sceptra mei.
Dum mea conspicuum collustrant lumina mundum,
mentis inadspicuæ sit TVVS ORBIS honor.
Sol terris vitam, Sol flammas dividat astris:
VVEIGELIVS diâ pectora luce beet.

PANCOSMUM
in Exemplari primo
Laminis ferreis
ſuper Sphærâ ferrea
per Cochleas cohærente,
Quâ Caſtri Noribergenſis
Obſervatorium hodie utitur,
affabrè compoſito,
perſpectâ ſitûs ipſiusque motûs
ratione congruâ,
Carmine gratulatorio
proſequitur
COLLEGIUM ASTRONOMICUM.

NAſcere & auguſtis imple conatibus orbem,
MACHINA, cui veteri placidas è ſede Camœnas
Intulit, & ſparſum mundi jubar auctius omne

WEIGELII *mens alta dedit. Jam cultior æther*
Illustrem terris faciem, comptosque jugales
Phœbus, & instructos ostentat Cynthia currus.
Splendida stellati propius jam culmina tecti
Subsidunt. Ipsum mundi versatile templum
Vultibus accedit nostris, doctamq; per artem
Proxima gemmifero coram spectantur in ære
Sidera, quæ lucem miniatis undique cinnis
Mentiri, ut vulgò solet, haud didicêre, coruscas
Sed radiis flammas noctesq; diesq; revibrant.
Astra patent, rectoq; datur pede concava cœli
Scandere, & assiduis nil quicquam motibus obstans
Panditur accessus Turbæ. Spectabimus! Ecce

Consimili tractu Boreæ sub parte Triones
Ectypus Orbis habet, simili vicina Bootes
Plaustra tenet, flexuq; Draco *vix dispare gaudet.*
Inde Pater Cepheus *& splendida forma superba*
Cassiopes *radiant*, *&* Natæ *tristia fata*
Ausibus Inachidis *sublata fuisse triumphant.*
Antinoum *sequitur similis* Delphinus, *& anguem*
Continet hic etiam mediis Ophiuchus *in astris.*
Gaudet Olor, *turbatq;* Lyræ *modulamina* Vultur,
Dum videt Engonasin *veteri mœrore solutum*
Excutere exuvias & victi terga Leonis.
Pandit in obliquum dissectus circulus orbem
Arcubus æquatis bis sex animalia : *ad Austrum*

Cum Corvo Crater sinuosis flexibus Hydræ
Insidet, à tergo nimbosum Oriona sequuntur
Et Lepus, & Procyon, & claro Sirius astro.
Fluctuat heroum Ratis ardua: labitur undis
Corniger Eridanus diffusis, atque sagittâ
Phillyrides rapidi crudelia perforat ora
Bruti. Quæ nostris non conspiciuntur in oris
Astra vaporoso peplo velata teguntur.
O! quam Cassiopen? quem Persea, dico? Deastros
Quos gentes olim ritu coluere profano.
Comptior est hodie speciemque resumit Olympus.
Ægre Cassiopeja patet præ Divite Cornu.
Obruit Andromedam Thesaurus, & Imperialis
Inachidem Globus. Antinoi prostrata libido.
Delphinum Vultur; Serpentem Cruxque, retundit.

Sub-

Gratulationes.

Subſtat Olor Gladiis Cytharæ *Lyra cedit.* Equeſtri
Engonaſin video planè ſuccumbere genti.
Pro Cratere Pilas; *pro Corvo flexibus Hydræ*
Cerno Cruces *figi. Lepus exul; truncus Orion.*
Evanuit. Sceptro *Canis eſt adſtrictus uterque:*
Heroumq; Ratis ſub Lunâ *fluctuat.* Urbes
Cæſaris *Eridanum, ſolo æquum, turribus implent.*
Scilicet erubuit, nec ferre diutius Orbis
Obſcœnum vulgus potuit. Speciosa per Arma
Splendentes placuit Superum ſignare Phalanges.
Sed quid cæliferos tacito conamine Motus
Moliris, quæriſque viam, nutumque jubentis
Expectas; age, rumpe moras, ſolitum occipe mundo,
Machina, circuitum! Jamjam procedit ab Ortu

Fixarum tremulis ſcintillans ignibus agmen.
Cui, dùm per medium cœli progreſſibus æquis
Tranſit & occiduo meditatur in æquore mergi,
Nititur adverſum proprio, ſed diſpare, curſu
Turba Planetarum: *laxâ gyratur in anſâ*
Falcifer: *haut viſis ſtipatus* Juppiter *ardet*
Igniculis: ſpirasq; trahit Mavortia *flamma.*
Præ cunctis fulgere tuos hîc, Phœbe, *jugales*
Conſpicio, paribus refluum qui motibus annum
Diſpeſcis, currusque Tuos nunc celſus in Arcton
Dirigis, humentes nunc te demittis in Auſtros:
Alma Venus, *propiorque comes* Cyllenius *ignis,*
Ante tuum ſolium retroque vehuntur, & errant

Cur-

Cursibus incertis. Omnes Latonia Luna
Mobilitate suâ superans modò colligit ignes,
Ac ubi jam rubeis implevit vultibus orbem
Decrescens iterum sua cornua curva resumit.
Hem subitò removent subeuntia Nubila *cœlum!*
Lux fugit, & tumidis aër nigrescere turbis
Incipiens pluvias effusis spargit ab undis.
Inde Tonat, *missis hinc* Fulgurat *ignibus æther,*
Bellaque Ventorum *tremebundis flatibus instant.*
Extimui primùm, sed mox imitamina cernens,
Artificis tanti tacitus venerabar acumen.
O hominum natura sagax! ô portio flammæ
Divinæ! quæ docta potes sectarier ipsas,

Queîs orbis regitur, ſubtili indagine formas.
WEIGELII *ingenium vaſti compendia mundi*
Fingit, & exactâ modum ſtruit orbis amuſſi;
Imprimit & motus, jubet ut ſub nubila Phœbus
Concedat, plenoque typo, quas verus, easdem
Æmulus hîc ex aſſe vices imitetur Olympus.
O opus æthereum! meritis ſuper aſtra ferendum
Laudibus! ô dignum, quod poſtera ſecla celebrent!
Tale nec acceſſu prono, *nec* motibus æquè
Continuis, *nec* mole *pari, nec* luce *coruſcâ*
Divum; pergo, nec Emphaſi, *ſpecieque* figuræ,
Protulit ingenium Veterum Siculusve Magiſter.
Proh Superi! quantum hac operis ſtructura profunda

Dexte-

Dexteritatis habet! tectos quot utrinque recessus!
Subfugiens pavidus conficta tonitrua, tegmen
Hîc subeo: Terram*que suis regionibus extra*
Toto circuitu fusam, complexibus intus
Exiguis video centri vice fungier. Ast hîc
Obstupeo, Antipodas *versis hinc inde vagantes*
Verticibus capitum vestigia nulla referre!
Miror & Ignivomos *totidem eructare per antra*
Montes *consimili flammas fumosque boatu.*
Scilicet ut pleno PANCOSMUS *jure vocari*
Possit opus, Vesta meritò & penetralia pandit.
Fallor? an & plures alios conspirat in usus
Machina? Regrediar paulùm, faciemq; videbo:

Excelsum agnosco SOLIUM, *sedemq; verendam*
Invicti mediis stabilitam Regis in astris.
Ecce decus frontis! circum caput undique fulgent
Sidera, tardigrado se convertentia cursu.
Maximus Alcides *atque ingeniosa* Minerva,
Ille latus dextrum subiens, latus hæcce sinistrum,
Pondera sustentant firmis suffulta lacertis.
Nubibus ex niveis prope flammea corpora celsus
Effulget thronus ipse gradu scandendus ab imo,
Auratisque nitens ornatibus, inde scabellum
Pone subit terras, aditumque clientibus offert.
O Proceres, *nostris quos Cælo Numina terris*
Immisére, Poli quos urget cura Paterni

Arctior, en! Superos hîc vestris usibus aptos!
Spectate exsculptum cœlesti ex orbe Theatrum.
Non humili capiet congestum cespite tegmen
Hoc decus: augustum culmen sibi vendicat, illis
Proxima qui tangunt cœli fastigia dignum.
Regales animos affinia sidera primùm
Traxerunt, terræque DEOS Astræa parentes
Sortita excelsis natales ducit ab aulis
Heroum: ætherei partûs, quo compta superbit
Uranie Divis propiùs qui sanguine juncti
Heroës meritò natalia jura tuentur.
Vos ergò æthereæ mentes, Vos Lumina mundi,
Suscipite æthereum prolem, vultuque sereno
Collustrate lares patrios & jura sequentem.

Indice sic dabitur proprio discernere ve-
stram
Progeniem à populis: sic astra domestica
prompto
Cœligenos digito monstrabunt: ipsa pola-
rem
Hac specie patriam vestram palatia si-
stent.
Te verò, Decus Uraniæ, *felicibus ausis*
Qui cœlum Terris infers, Te summa vi-
cissim
Laudibus extollet meritis Typus orbis *ad*
astra!

Stylo

Georgii Arnoldi Burgeri,

Phil. Mag. Mathem. hod.
Reip. Norib. Secret.

Red-

Redde Syracusias, audax Sicania, laudes;
nec tuus in parvo se jactitet æthera vitro
Inclusisse senex: jam nostri gloria secli
Quod superi mirentur habet, Germania felix
Æri gemmantes nitido componere stellas
Novit, & ingenio motus urgere perennes.
Vicimus! Æthereos prudens Weigelius *orbes*
exhibet, & vasto mundum complectitur ausu.
Cerno Deos & jura poli, Phœbiq; meatus,
Astrorum cursus, irati fulmina cœli,
Atque novum efficto tonitru Salmonea miror.

Gratulationes.

Docta perennantis ſtructuræ dextera, Mater

Æmula Naturæ, Divorum filia, ſalve!

Nulla tuam vincat veterum ſolertia laudem,

Raraq; ſuſpiciant venturi inventa nepotes.

Lmq; f.

Chriſtianus Gryphius.

